

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive study) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมเสี่ยง และการป้องกันตนเองจากการเกิดโรคเลปโตสไปโรซีส และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมต่างๆ กับผู้ป่วยสงสัย (Suspected case) ของโรคเลปโตสไปโรซีส กลุ่มตัวอย่าง คือชาวเขาเผ่าปกากะญอ ในตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสุ่มอย่างมีระบบ ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 362 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์ ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น และผ่านการทดสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน และทดสอบค่า CVI. ได้ = 0.837 แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญตามความเหมาะสม หลังจากนั้นนำไปทดลองใช้กับกลุ่มประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง คือ ชาวเขาเผ่าปกากะญอ ในบ้านหนองเต่า หมู่ที่ 4 ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 30 คน และนำมาหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟาของคอนบราซ (Cronbach alpha coefficient) (ยูทช โภยวรรณ , 2545 : 121) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์โดยรวมเท่ากับ 0.944 ได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้ค่า ไค - สแควร์ [chi - square (χ^2)] และหาระดับนัยสำคัญของปัจจัยเสี่ยงและปัจจัยป้องกันโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ความถดถอยแบบโลจิสติก (Logistic Regression)

สรุปผลการศึกษา

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

จากการศึกษากลุ่มตัวอย่าง จำนวน 362 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 74.0 มีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี ร้อยละ 34.3 โดยมีอายุเฉลี่ย 40.27 ปี อายุต่ำสุด 15 ปี อายุสูงสุด 60 ปี จำนวนสมาชิกในครอบครัวมีจำนวน 2-5 คน ร้อยละ 62.7 มีสถานภาพสมรสคู่ ร้อยละ 89.5 และนับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 68.0 ส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนหนังสือ ร้อยละ 56.9 รองลงมาจบชั้นประถมศึกษาตอนต้น (ป.4) ร้อยละ 21.0 มีอาชีพเกษตรกรรม ร้อยละ 69.9 มีรายได้ต่ำกว่า 3,000 บาท

ร้อยละ 90.6 รายได้เฉลี่ย 1,557.68 บาท/เดือน ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างจะมารับบริการรักษาพยาบาลที่สถานีอนามัยเมื่อเจ็บป่วย ร้อยละ 91.4 และได้รับทราบข้อมูลข่าวสารเรื่องโรคเลปโตสไปโรซิสจากเจ้าหน้าที่สถานีอนามัย ร้อยละ 74.9

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงและพฤติกรรมการป้องกันตนเอง

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นหนูงิ่งไปมาในบริเวณสวน, ทุ่งนา หรือที่ทำงานเป็นบางครั้ง ร้อยละ 66.9 รองลงมาคือ พบหนูงิ่งไปมาในบริเวณบ้านหรือภายในบ้าน เป็นบางครั้ง ร้อยละ 61.3 จะมีการเลี้ยงสัตว์อยู่ระหว่าง 1-10 ตัว และในประเภทที่เลี้ยงมากที่สุด คือ สุกร ร้อยละ 85.9 รองลงมา คือ สุนัข ร้อยละ 69.9 มีการเลี้ยงสัตว์จำนวน 2 ชนิดขึ้นไป ร้อยละ 84.8, มักจะมีจำนวนคอกสัตว์ 1 แห่ง มากที่สุด คือ คอกกระบือ ร้อยละ 80.67 รองลงมา คือ คอกโค ร้อยละ 74.15, ลักษณะคอกสัตว์จะอยู่ในบริเวณบ้าน / นอกบ้าน มากที่สุด คือ คอกโค ร้อยละ 92.20 รองลงมา คือ คอกกระบือ ร้อยละ 86.55 และส่วนใหญ่จะมีระยะห่างระหว่างคอกสัตว์ถึงบ้าน คือ 1 – 100 เมตร มากที่สุด คือ เล้าหมู ร้อยละ 96.49 รองลงมา คือ คอกกระบือ ร้อยละ 74.79

และจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับอาการป่วยในรอบ 1 ปี ที่ผ่านมา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาการป่วยเป็นบางครั้ง และอาการที่เป็นมากที่สุด ปวดศีรษะอย่างรุนแรง ร้อยละ 51.4 รองลงมา คือ ไข้สูง หนาวสั่น ร้อยละ 45.9 และปวดกล้ามเนื้ออ่อน่ง หรือ โคนขาอย่างรุนแรง ร้อยละ 40.9 เมื่อพิจารณาจากอาการ โดยใช้เกณฑ์เพื่อแยกระหว่างผู้ป่วยสงสัย (Suspected case) คือ ผู้ที่มีอาการป่วยทั้ง 3 อย่างพร้อมกัน คือ ไข้สูงเฉียบพลัน หนาวสั่น, ปวดศีรษะอย่างรุนแรง, ปวดกล้ามเนื้ออ่อน่ง หรือ โคนขาอย่างรุนแรง พบว่า มีจำนวนผู้ป่วยสงสัย (Suspected case) จำนวน 125 ราย คิดเป็นร้อยละ 34.53

ส่วนใหญ่ มีระยะเวลาในการสัมผัสพฤติกรรมเสี่ยง/วัน ที่พบมากที่สุด คือ การลงไปจับสัตว์น้ำในแหล่งน้ำ น้อยกว่า 3 ชั่วโมง/วัน ร้อยละ 56.6 รองลงมา คือ การไปทำงานในทุ่งนามากกว่า 6 ชั่วโมง/วัน ร้อยละ 44.5 และระยะเวลาที่ไปทำงานในสวน 3 – 6 ชั่วโมง/วัน ร้อยละ 43.4 , มีระยะเวลาในการสัมผัสพฤติกรรมเสี่ยง / ปี ที่พบมากที่สุด คือ ระยะเวลาที่ทำงานในทุ่งนามากกว่า 6 เดือน/ปี ร้อยละ 51.4 รองลงมาคือ ระยะเวลาที่ทำงานในสวน 3 – 6 เดือน/ปี ร้อยละ 40.1 และระยะเวลาที่ไปเลี้ยงสัตว์ มากกว่า 6 เดือน/ปี ร้อยละ 38.1

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการมีพฤติกรรมเสี่ยง พบว่าพฤติกรรมเสี่ยงที่ปฏิบัติเป็นบางครั้ง ที่พบมากที่สุด คือ การนำหมูมาฆ่าและด้วยตนเองก่อนนำมาปรุงเป็นอาหารรับประทานในครอบครัว ร้อยละ 84.3 รองลงมา คือ มีกิจกรรมในการเกี่ยวข้าวที่จมน้ำ หรือมีน้ำขัง

ร้อยละ 79.3 และกิจกรรมที่ปฏิบัติเป็นประจำที่พบมากที่สุด คือ มีการเดินย่ำโคลนด้วยเท้าเปล่า ร้อยละ 19.9 รองลงมา คือ พฤติกรรมในการเดินลุยน้ำด้วยเท้าเปล่า ร้อยละ 19.1

และพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมในการป้องกันตนเองจากโรคเลปโตสไปโรซิสที่ปฏิบัติเป็นประจำ พบมากที่สุด คือ มีการอาบน้ำทำความสะอาดร่างกายหลังจากลุยน้ำหรือแช่ในน้ำ ร้อยละ 68.2 และพบน้อยที่สุด คือ มีการสวมถุงมือยางในระหว่างการหาปลา ร้อยละ 3.3 มีพฤติกรรมที่ปฏิบัติเป็นบางครั้ง พบมากที่สุด คือ มีการสวมรองเท้าบูทในขณะที่เกี่ยวข้าวที่จมน้ำ หรือมีน้ำขัง ร้อยละ 48.3 และพบน้อยที่สุด คือ มีการสวมถุงมือยางในระหว่างการหาปลา ร้อยละ 7.5 มีพฤติกรรมที่ไม่เคยปฏิบัติเลย พบมากที่สุด คือ มีการสวมถุงมือยางในระหว่างการหาปลา ร้อยละ 89.2 และพบน้อยที่สุด คือ มีการอาบน้ำทำความสะอาดร่างกายหลังจากลุยน้ำ หรือแช่ในน้ำ ร้อยละ 2.2

ส่วนที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมเสี่ยงและพฤติกรรมป้องกันการป่วย

ต้องสงสัย

พบว่า พฤติกรรมที่มีผลต่อการติดเชื้อของผู้ป่วยสงสัย (Suspected case) ได้แก่ ระยะเวลาที่เดินทางไปเลี้ยงสัตว์ ผู้ป่วยสงสัย (Suspected case) มีแถมต่อการเลี้ยงสัตว์ น้อยกว่า 3 ชั่วโมง/วัน มากกว่ากลุ่มควบคุม, ระยะเวลาที่ไปทำงานในสวน ผู้ป่วยสงสัย (Suspected case) มีแถมต่อการไปทำงานในสวน 3 – 6 ชั่วโมง/วัน มากกว่ากลุ่มควบคุม, ระยะเวลาที่ไปทำงานในทุ่งนา ผู้ป่วยสงสัย (Suspected case) มีแถมต่อการไปทำงานในทุ่งนา 3 - 6 เดือน/ปี มากกว่ากลุ่มควบคุม

และพบว่า พฤติกรรมการป้องกันตนเองที่มีผลต่อการติดเชื้อของผู้ป่วยที่สงสัย (Suspected case) ของโรคเลปโตสไปโรซิส คือ การสวมรองเท้าบูท ในการใส่ปุ๋ยในนาข้าว หรือในสวน ในระดับการปฏิบัติ ไม่เคยสวมเลย จะมีความสัมพันธ์ต่อการติดเชื้อของผู้ป่วยที่สงสัย (Suspected case) ของโรคเลปโตสไปโรซิส และมีความสัมพันธ์กับระดับการปฏิบัติ คือ แนวโน้มการสวมรองเท้าบูท (ความถี่) เพิ่มขึ้น ทำให้แนวโน้มของผู้ป่วยสงสัย (Suspected case) ลดลง

อภิปรายผลการศึกษา

ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมเสี่ยงของการเกิดโรคเลปโตสไปโรซิสที่พบมากที่สุด คือ ระยะเวลาที่ทำงานในสวน 3 – 6 ชั่วโมง/วัน ร้อยละ 43.4 รองลงมาคือระยะเวลาที่เดินทางไปเลี้ยงสัตว์ น้อยกว่า 3 ชั่วโมง/วัน ร้อยละ 38.4 ระยะเวลาที่เดินทางไปทำงานในทุ่งนา 3 – 6 เดือน/ปี ร้อยละ 34.0 ตามลำดับ และพบน้อยที่สุด คือ ระยะเวลาที่ลงไปจับปลาหรือสัตว์น้ำ มากกว่า 6 ชั่วโมง/วัน

ร้อยละ 2.5 พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการการเกิดโรคเลปโตสไปโรซิสที่พบมากที่สุด คือ การสวมรองเท้าบูทในการใส่ปุ๋ยในนาข้าวหรือในสวน ร้อยละ 48.1 ซึ่งตรงกับการศึกษาของ เสาวภา พรศิริพงษ์ เรณู เมืองเกลิยง พรทิพย์ อุดุภรัตน์ วราลักษณ์ ตั้งคณะกุล ดาริกา กิ่งเนตร เดชชนะ จันทรโพธิ์ศรี และศุภมิตร หุณห์สุทธิวัฒน์ (2542) เป็นการศึกษาพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการเป็นโรคเลปโตสไปโรซิส ด้วยวิธีการทางมานุษยวิทยา เป็นการศึกษาปัจจัยทางสังคม วัฒนธรรมที่มีผลต่อการเป็นโรค โดยศึกษากับประชากรกลุ่มเสี่ยงต่อการเป็นโรคในพื้นที่ที่มีการระบาดของโรค มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่า กิจกรรมที่เป็นวิถีชีวิตของชาวบ้าน มีกิจกรรมใดที่เสี่ยงต่อการเป็นโรคเลปโตสไปโรซิสและอธิบายว่ากิจกรรมดังกล่าวเสี่ยงต่อการเป็นโรคได้อย่างไร เพื่อหาแนวทางในการควบคุม และป้องกันโรคที่เหมาะสม ผลการศึกษา พบว่า กิจกรรมที่เป็นวิถีชีวิตของชาวบ้านที่เสี่ยงต่อการเป็นโรคเลปโตสไปโรซิส ได้แก่ กิจกรรมการทำนา ได้แก่ การไถนา (ทั้งไถตะและไถคราดเพื่อปักดำ) การใส่ปุ๋ยข้าว และการเกี่ยวข้าวจมน้ำ กิจกรรมหาปลา ได้แก่ การจับปลาตกคั้ง การดำคัน และการดำกตาข่าย ในช่วงน้ำหลาก โดยกิจกรรมการไถนาและการใส่ปุ๋ย มีความสัมพันธ์กับการติดเชื้อเลปโตสไปโรซิส และมีความสอดคล้องกับ ผลการศึกษาทางวิทยาการระบาดของโรคเลปโตสไปโรซิส และตามหลักทฤษฎีทางระบาดวิทยา ของการเกิดโรคเลปโตสไปโรซิส ของสำนักระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข และขององค์การอนามัยโลก

หากแบ่งกลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้ป่วยสงสัย (Suspected case) และกลุ่มควบคุม แล้วทำการเปรียบเทียบ สัดส่วนของพฤติกรรมต่าง ๆ ระหว่าง สองกลุ่ม (Case – control study) พบว่า พฤติกรรมที่มีความสัมพันธ์กับผู้ป่วยสงสัย (Suspected case) ของโรคเลปโตสไปโรซิส ได้แก่ การเลี้ยงวัวในบริเวณบ้าน , การเลี้ยงสุนัขในบ้าน , การเลี้ยงแมวในบ้าน ซึ่งจะมีความสัมพันธ์กับ ผลการศึกษาข้อมูล คือ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ จะมีการเลี้ยงวัว และสุนัข และมักจะนำมาเลี้ยงไว้ใน บริเวณบ้านในตอนกลางคืน และอยู่ใกล้บ้าน ในระยะไม่เกิน 100 เมตร และกลุ่มตัวอย่างจะมีการคลุกคลีกับสัตว์เลี้ยงเหล่านี้ด้วยโดยเฉพาะแมว ที่มีการอุ้มและหยอกล้อเล่น จึงทำให้มีความเสี่ยงต่อการสัมผัสเชื้อของผู้ป่วยสงสัย จากปัสสาวะของสัตว์เลี้ยงเหล่านี้ แต่ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ พบว่า การเลี้ยงสุกร และกระบือ(ควาย) ในบริเวณบ้านไม่มีความสัมพันธ์กับผู้ป่วยสงสัย เนื่องจาก พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีสัดส่วนของการเลี้ยงกระบือน้อย และลักษณะของการเลี้ยงจะอยู่นอกบ้าน และจะมีคอกสำหรับให้อยู่ในบริเวณเฉพาะ เช่นเดียวกับสุกร ที่ส่วนใหญ่จะเลี้ยงในเล้า หรือมีเชือกผูกไว้ จึงทำให้อยู่ในเฉพาะบริเวณ มีโอกาสที่จะปัสสาวะเรียรดมีน้อย และจากการวิเคราะห์เพื่อ หาระดับความสัมพันธ์ของการเลี้ยงสัตว์ในบริเวณบ้านกับการเกิดโรคของผู้ป่วยสงสัยของโรค เลปโตสไปโรซิส พบว่า การนำสัตว์มาเลี้ยงไว้ในบริเวณบ้านมีโอกาสที่จะเกิดโรคน้อยกว่า

การไม่นำมาเลี้ยง สามารถอธิบายได้ว่า จากผลการศึกษา พบว่า การเลี้ยงสัตว์นั้นมีทั้งเลี้ยงไว้บริเวณบ้าน และในทุ่งนา ในสวน หรือในป่า ในการนำสัตว์ไปเลี้ยงในทุ่งนา ในสวน หรือในป่า ซึ่งนอกจากจะเดินทางออกไปไกลและต้องสัมผัสกับปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ โดยมีการป้องกันตนเองน้อย เช่น มีการสวมรองเท้าบู๊ทในการเดินทางไปเลี้ยงสัตว์ในสัดส่วนที่ต่ำ จึงทำให้มีความเสี่ยงสูง และมีโอกาสสัมผัสเชื้อโรคเลปโตสไปโรซิส สูงตามไปด้วย

พฤติกรรมที่มีความสัมพันธ์กับการติดเชื้อของผู้ป่วยสงสัย (Suspected case) และมีแนวโน้มของความสัมพันธ์เพิ่มขึ้นระหว่างผู้ป่วยสงสัยกับระดับพฤติกรรมเสี่ยง ได้แก่ ระยะเวลาของการไปเลี้ยงสัตว์ /วัน, ระยะเวลาของการทำงานในทุ่งนา/วัน, การเดินทางไปเลี้ยงสัตว์, ทำนา, ลงจับปลาในน้ำ หรือไปทำสวน ในขณะที่มีบาดแผล, การนำหนุมาน้ำมาแช่ด้วยตนเองก่อนนำมาปรุงเป็นอาหารรับประทานในครอบครัว และจำนวนวัวที่นำมาเลี้ยง ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับแนวคิดทฤษฎีและหลักวิชาการทางระบาดวิทยาของโรคเลปโตสไปโรซิส พบว่ามีความสอดคล้องกันกับผลการศึกษาในครั้งนี้ เพราะเนื่องจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ลักษณะวิถีชีวิต ของชาวเขาเผ่าปกากะญอ มีความสัมพันธ์กับการสัมผัสพฤติกรรมเสี่ยง คือ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนหนังสือ ร้อยละ 56.9 รองลงมาจบชั้นประถมศึกษาตอนต้น (ป.4) ร้อยละ 21.0 มีอายุระหว่าง 31 – 40 ปี ร้อยละ 34.3 มีอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 69.9 จำนวนสมาชิกในครอบครัวมีจำนวน 2-5 คน ร้อยละ 62.7 มีสถานภาพสมรสคู่ ร้อยละ 89.5 มีรายได้ต่ำกว่า 3,000 บาท ร้อยละ 90.6 ซึ่งหมายความว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการศึกษาที่ต่ำ ส่วนใหญ่จึงประกอบอาชีพเกษตรกรไม่ว่าจะเป็นการทำนา ทำสวน ทำไร่ และเลี้ยงสัตว์ และมีช่วงอายุอยู่ในวัยทำงานต้องประกอบอาชีพเพื่อหารายได้เลี้ยงครอบครัว เพราะส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสคู่ และมีสมาชิกครอบครัวหลายคนประกอบกับรายได้ต่อเดือนของครอบครัวต่ำกว่า 3,000 บาท จึงทำให้ต้องใช้เวลาในการทำงานมากขึ้น ส่งผลให้มีระยะเวลาในการสัมผัสปัจจัยเสี่ยงหรือมีพฤติกรรมเสี่ยงมากขึ้นตามไปด้วย และคล้ายกับผลการศึกษาของเสาวภา พรสิริพงษ์ เรณู เมืองเกลี้ยง พรทิพย์ อุดุภรณ์ วราลักษณ์ ดังคณะกุล ดาริกา กิ่งเนตร เดชชนะ จันทร์โพธิ์ศรี และศุภมิตร ชุมห์สุทธิวัฒน์ (2542) ดังกล่าวข้างต้น

จากการวิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์ ระหว่างระดับพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ กับผู้ป่วยสงสัย (Suspected case) ของโรคเลปโตสไปโรซิส พบว่า พฤติกรรมเสี่ยงที่มีความสัมพันธ์กับผู้ป่วยสงสัย (Suspected case) ของโรคเลปโตสไปโรซิส มี 3 พฤติกรรม และพฤติกรรมป้องกันที่มีความสัมพันธ์กับผู้ป่วยสงสัย (Suspected case) ของโรคเลปโตสไปโรซิส มี 1 พฤติกรรม ได้แก่

1. ระยะเวลาของการเดินทางไปเลี้ยงสัตว์ น้อยกว่า 3 ชั่วโมง / วัน เป็นพฤติกรรมเสี่ยงที่มีความสัมพันธ์กับผู้ป่วยสงสัย (Suspected case) และมีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของผู้ป่วยสงสัยตาม

ระยะเวลาของ การเลี้ยงสัตว์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ , หมายความว่า ถ้ากลุ่มตัวอย่าง มีระยะเวลา ในการเดินทางไปทำกิจกรรม หรือมีพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการเกิดโรคเลปโตสไปโรซิส มากขึ้น จะ ทำให้มีโอกาสที่จะได้รับเชื้อหรือป่วยเป็นโรคเลปโตสไปโรซิส มากขึ้นตามไปด้วย

2. ระยะเวลาของการทำงานในทุ่งนา เป็นพฤติกรรมเสี่ยงที่มีความสัมพันธ์กับผู้ป่วย สงสัย (Suspected case) และมีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของผู้ป่วยสงสัยตามระยะเวลาการทำงานในทุ่งนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ หมายความว่า ถ้ากลุ่มตัวอย่าง มีระยะเวลาในการเดินทางไปทำกิจกรรม หรือมีพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการเกิดโรคเลปโตสไปโรซิส มากขึ้น จะทำให้มีโอกาสที่จะได้รับเชื้อหรือ ป่วยเป็นโรคเลปโตสไปโรซิส มากขึ้นตามไปด้วย

3. ระยะเวลาที่ทำงานในสวน 3 – 6 ชั่วโมง / วัน เป็นพฤติกรรมเสี่ยงที่มีความสัมพันธ์กับ ผู้ป่วยสงสัย (Suspected case) และมีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของผู้ป่วยสงสัยตามระยะเวลาของการทำงานในสวน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ หมายความว่า ถ้ากลุ่มตัวอย่าง มีระยะเวลาในการเดินทาง ไปทำกิจกรรม หรือมีพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการเกิดโรคเลปโตสไปโรซิส มากขึ้น จะทำให้มีโอกาสที่ จะได้รับเชื้อหรือป่วยเป็นโรคเลปโตสไปโรซิส มากขึ้นตามไปด้วย

ดังนั้นการลดระยะเวลาของการสัมผัสกับพฤติกรรมเสี่ยงหรือลดระยะเวลาของการ มีพฤติกรรมเสี่ยง จะทำให้มีโอกาสได้รับเชื้อโรคเลปโตสไปโรซิส ลดลงตามไปด้วย ซึ่งถือเป็น แนวทางในการป้องกันการระบาดของโรคเลปโตสไปโรซิส ได้ ซึ่งมีลักษณะผลการศึกษาดำเนิน การศึกษาของ วราลักษณ์ ตังคะกุล กาญจนา ยิงขาว โนริรัตน์ สร้อยสรระน้อย ชวนพิศ สุทธิพันธ์ พรรณราย สมิตสุวรรณ ประวิทย์ ชุมเกษียร ประยูทธ แก้วมะลิ่ง (2542) เรื่องปัจจัย เสี่ยงต่อการเป็นโรคเลปโตสไปโรซิสในประชากรเขตชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า พฤติกรรมหรือปัจจัยเสี่ยงที่สำคัญของการเกิดโรคเลปโตสไปโรซิส คือ ไถนาในที่เปียกมากกว่า 6 ชม. (OR 3.5; 95% CI 1.1-11.6) การใส่ปุ๋ยในที่เปียกมากกว่า 6 ชม. (OR 3.4; 95% CI 1.5-7.8) และการถอนกล้าในที่เปียกมากกว่า 6 ชม. (OR 3.1; 95% CI 1.02-9.3) ซึ่งจะเห็นได้ว่า การทำ กิจกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่ที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคเลปโตสไปโรซิส โดยขาดการป้องกันที่ถูกต้อง จะมีผลทำให้ได้รับเชื้อโรคเลปโตสไปโรซิส ได้

สำหรับผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาระดับความสัมพันธ์ ระหว่างระดับพฤติกรรมเสี่ยง ต่าง ๆ กับผู้ป่วยสงสัย (Suspected case) ของโรคเลปโตสไปโรซิส ในเรื่องระยะเวลาของ การเดินทางไปเลี้ยงสัตว์/วัน และระยะเวลาของการเดินทางไปทำงานในสวน/วัน พบว่า การไม่สัมผัส พฤติกรรมเสี่ยงทั้ง 2 อย่างนั้นมีโอกาสที่จะเกิดโรคหรือป่วย เป็น 3.29 เท่า และ 3.89 เท่าของการ สัมผัสเชื้อ มากกว่า 6 ชั่วโมง /วัน ตามลำดับ ซึ่งอาจจะเกิดจากข้อจำกัดของการศึกษา เนื่องจาก เป็นการสอบถามข้อมูลย้อนหลังในรอบ 1 ปี อาจทำให้กลุ่มตัวอย่างจำข้อมูลผิดพลาดได้ และใน

การศึกษาในครั้งนี้ได้ศึกษาถึงพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ พร้อมกันหลายตัวแปร เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ กับผู้ป่วยสงสัย (Suspected case) ของโรคเลปโตสไปโรซิส จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างบางคนที่มีการสัมผัสหรือมีพฤติกรรมเสี่ยงพร้อมกันหลายปัจจัย แล้วทำให้เป็นผู้ป่วยสงสัยในเวลาเดียวกัน

4. พฤติกรรมการป้องกันตนเองที่มีผลต่อการเกิดโรคของผู้ป่วยสงสัย (Suspected case) ของโรคเลปโตสไปโรซิสที่พบในครั้งนี้ คือ การสวมรองเท้าบูท ในการใส่ปุ๋ยในนาข้าว หรือในสวน การไม่สวมรองเท้าบูทเลยจะมีความสัมพันธ์ต่อการติดเชื้อของผู้ป่วยที่สงสัย (Suspected case) ของโรคเลปโตสไปโรซิส และมีความสัมพันธ์กับระดับการปฏิบัติ คือ ระดับการปฏิบัติ สวมเป็นบางครั้ง (ระดับการปฏิบัติที่เพิ่มขึ้น) แนวโน้มการติดเชื้อของผู้ป่วยที่สงสัย (Suspected case) ของโรคเลปโตสไปโรซิสจะลดลง ซึ่งตรงกับการศึกษาของ อริยะ สัจจาวัฒนา, สุรัชย์ ศิรวรรณ และบำเพ็ญ เกษขุนทด (2542) เรื่องพฤติกรรมเสี่ยงและปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดโรคเลปโตสไปโรซิส พบว่า ปัจจัยเสี่ยงที่สำคัญของการเกิดโรคเลปโตสไปโรซิส คือ การไม่สวมรองเท้า (P < 0.001) หมายความว่า ถ้ากลุ่มตัวอย่างมีการสวมรองเท้าบูทเป็นประจำ ในระหว่างการเดินทางไปทำกิจกรรมต่าง ๆ หรือในระหว่างการปฏิบัติงานและกิจกรรมของตนเอง ในพื้นที่ที่เสี่ยงต่อการเกิดโรคเลปโตสไปโรซิส จะสามารถลดอัตราการเกิดโรคเลปโตสไปโรซิสได้ ดังนั้น การประชาสัมพันธ์รณรงค์ให้ประชาชนมีการสวมรองเท้าบูทเป็นประจำ ในการทำงาน จะสามารถป้องกันการติดเชื้อของโรคเลปโตสไปโรซิสได้

ข้อดีของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาในกลุ่มประชากรเฉพาะ คือ ชาวเขาเผ่าปกากะญอ ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลแม่วิน เป็นการศึกษาที่น่าสนใจ เนื่องจากเป็นกลุ่มประชากรที่มีพฤติกรรมเสี่ยงค่อนข้างสูง ที่จะสัมผัสกับแหล่งเชื้อโรคเลปโตสไปโรซิส ที่น่าจะนำข้อมูลผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ได้ค่อนข้างดีและมีประโยชน์สำหรับประชาชนในพื้นที่

ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง มีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างอย่างเป็นระบบและมีแบบแผน จากกลุ่มประชากรที่มีอยู่ซึ่งได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เพียงพอสำหรับใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ จากการคำนวณกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 362 คน จากการใช้ตาราง Krejcie & Morgan (อุทท ไกยวรรณ, 2545 : 104)

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้รับความร่วมมือจากผู้ช่วยผู้วิจัย ซึ่งก็คือ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขและอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ที่อยู่ในพื้นที่ ที่ผ่านการอบรมชี้แจงวัตถุประสงค์ของการ

ศึกษาวิจัย และรายละเอียดของแบบสัมภาษณ์ที่จะใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และผู้ช่วยผู้วิจัยอยู่ในพื้นที่เป็นชาวเขาเผ่าปกากะญอ ทั้งสิ้น จึงมีความชำนาญในเรื่องการสื่อสาร การเดินทางออกไปเก็บรวบรวมข้อมูล และมีความสนิทสนมคุ้นเคยกับกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ จึงทำให้ได้รับข้อมูลที่ค่อนข้างครบถ้วนและสมบูรณ์ ซึ่งถือว่าเป็นข้อมูลที่มีคุณภาพ

ข้อจำกัดของการศึกษาในครั้งนี้

ในการวัด Outcome นั้นผู้ศึกษาได้มีการแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ป่วยสงสัย (Suspected case) ของโรคเลปโตสไปโรซิส หมายถึง ผู้ที่มีอาการป่วย ทั้ง 3 อย่าง คือ ไข้สูงเฉียบพลัน หนาวสั่น, ปวดศีรษะอย่างรุนแรง, ปวดกล้ามเนื้ออ่อนหรือโคนขาอย่างรุนแรง และกลุ่มที่ไม่ป่วย (กลุ่มควบคุม) อาจเกิดความผิดพลาดในการแบ่งกลุ่มได้ (Misclassification) เพราะไม่มีการตรวจวินิจฉัยทางห้องปฏิบัติการเพื่อยืนยันว่ากลุ่มตัวอย่างป่วยจริง และกลุ่มตัวอย่างอาจจะมีสาเหตุการเกิดผิดพลาดได้ เนื่องจากในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยการสอบถามถึงอาการเจ็บป่วย หรือกิจกรรมต่าง ๆ ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา อาจทำให้กลุ่มตัวอย่างจำอาการหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไม่ได้ ทำให้เกิดความผิดพลาดในการเก็บข้อมูลได้ แต่อย่างไรก็ตามผู้ศึกษาได้เน้นย้ำกลุ่มผู้ช่วยผู้วิจัยในการเก็บข้อมูลด้วยความระมัดระวัง เพื่อป้องกันข้อผิดพลาดดังกล่าวที่อาจจะเกิดขึ้นได้

นอกจากนี้ตามหลักทางระบาดวิทยาของการเกิดโรคเลปโตสไปโรซิสนั้น มักจะมีการระบาดสูงในช่วงฤดูฝนถึงปลายฤดูหนาว และการมีพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆของกลุ่มตัวอย่าง จะมีมากในช่วงดังกล่าวเช่นเดียวกัน ว่าจะเป็นการทำนา ทำสวน ทำไร่ การจับสัตว์น้ำ หรือการเลี้ยงสัตว์ แต่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงฤดูร้อน (กุมภาพันธ์ – มีนาคม) จึงไม่มีโอกาสในการสังเกตเห็นสภาพแวดล้อมหรือพฤติกรรมจริงของกลุ่มตัวอย่าง เช่น การทำนา ทำสวน ทำไร่และการจับสัตว์น้ำ แต่ส่วนใหญ่จะเห็นแต่พฤติกรรมการเล่นสัตว์ ดังนั้นจึงเป็นการสอบถามถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

จากผลการศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษานี้ไปใช้ ดังนี้

1. ในทางระบาดวิทยาของการเกิดโรคเลปโตสไปโรซิส จะเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการเกิดโรคเลปโตสไปโรซิส จากการมีพฤติกรรมเสี่ยงและการสัมผัสกับ

แหล่งเชื้อของโรคเลปโตสไปโรซิส โดยขาดการป้องกันตนเองโดยเฉพาะการบริโภคหนู และการไม่สวมรองเท้าบู๊ท ซึ่งถือว่ามีความสำคัญและจำเป็นที่บุคลากรทางสาธารณสุข ควรให้ความสำคัญในเรื่องนี้ เพื่อค้นหาวิธีการในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และร่วมประชาสัมพันธ์และรณรงค์ป้องกันการระบาดของโรคโรคลепโตสไปโรซิส ในกลุ่มประชาชนทั่วไป

2. เน้นในการปฏิบัติงานในเชิงรุก บุคลากรทางสาธารณสุขควรให้ความสำคัญกับการให้ความรู้ทางวิชาการเพิ่มเติมแก่ ประชาชนทั่วไป และร่วมจัดทำแผนยุทธศาสตร์ในการเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมโรคโรคลепโตสไปโรซิส

3. นำข้อมูลผลการศึกษาในครั้งนี้ไปใช้ในการเฝ้าระวังป้องกันป้องกันการระบาดของโรคโรคลепโตสไปโรซิสในพื้นที่ โดยเฉพาะในกลุ่มชาวเขาเผ่าปกากะญอ ในตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาถึงพฤติกรรมอื่นที่มีผลต่อการเกิดโรคโรคลепโตสไปโรซิส ได้แก่ กิจกรรมหรือปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม วิธีการดำเนินชีวิต เพราะลักษณะทางสังคม วัฒนธรรมของกลุ่มชาวเขาเผ่าปกากะญอ จะมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากประชาชนในกลุ่มอื่น ซึ่งน่าจะมีผลต่อการเกิดโรคโรคลепโตสไปโรซิสได้

2. เน้นการศึกษาเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ ของการเกิดโรคโรคลепโตสไปโรซิส เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความชัดเจน ครบถ้วน และได้กิจกรรมหรือพฤติกรรมที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงของกลุ่มตัวอย่างมากที่สุด

3. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบกับกลุ่มประชากรอื่น ที่แตกต่างกัน เพื่อหาระดับนัยสำคัญ และความสัมพันธ์ของการเกิดโรคโรคลепโตสไปโรซิส เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการป้องกันและควบคุมโรคโรคลепโตสไปโรซิส ต่อไป